

Збелетти для Химер

Три поетичні цикли Жерара де Нерваля
в українському перекладі

Володимира Баняса

ОДЕЛЕТТИ
ДЛЯ ХИМЕР

ТРИ ПОЕТИЧНІ ЦИКЛИ
ЖЕРАРА ДЕ НЕРВАЛЯ
В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ

ВОЛОДИМИРА БАНЯСА

Збірка віршів із перекладами
для вивчення світової літератури ХІХ століття

ОДЕЛЕТТИ ДЛЯ ХИМЕР

ТРИ ПОЕТИЧНІ ЦИКЛИ
ЖЕРАРА ДЕ НЕРВАЛЯ
В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ

ВОЛОДИМИРА БАНЯСА

Збірка віршів із перекладами
для вивчення світової літератури ХІХ століття

ЗУІ ім. ФЕРЕНЦА РАКОЦІ ІІ
Берегове
2024

УДК 821.133.1-1=133.1=161.2

О 41

У сучасному літературознавстві Франції жодного автора XIX століття не досліджують у такому обсязі, як Жерара де Нерваля. Українське нервалезнавство тільки набирає обертів, символом чого є ця книжка: тут зібрані переклади поезій митця, натомість його прозовий доробок іще чекає свого дослідника. Це літературно-художнє видання може бути використане, як збірка віршів із перекладами для вивчення світової літератури XIX століття.

*Рекомендовано до видання у друкованій та електронній формі (PDF)
рішенням Вченої ради Закарпатського угорського інституту
імені Ференца Ракоці II (протокол №4 від «25» квітня 2024 року)*

Підготовлено до видання Видавничим відділом
спільно з кафедрою філології ЗУІ ім. Ф.Ракоці II

Вибрав та перекладав цикли віршів:

Володимир Баняс-молодший

Наукові консультанти та рецензенти:

*Наталія Баняс, кандидат філологічних наук, доцент кафедри філології
Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II*

Дмитро Наливайко, *доктор філологічних наук, професор, академік НАН
України, завідувач відділу компаративістики Інституту літератури
імені Тараса Шевченка НАН України*

Чернетковий варіант перекладу циклу віршів «Оделеттін»:

Володимир Баняс-старший

Технічне редагування: *Вільмош Газдаг та Олександр Добош*

Верстка та підготовка до друку: *Вільмош Газдаг та Сільвестер Ферку*

Підготовка до видання у електронній формі (PDF): *Вівієн Товт*

Коректура: *Володимир Баняс-молодший*

Дизайн обкладинки: *Вільмош Газдаг, Вівієн Товт та Сільвестер Ферку*. В оформленні обкладинки використано скульптурку Олександра Вітовського

УДК: *Бібліотека ім. Опачої Черє Яноша при ЗУІ ім. Ф.Ракоці II*

Відповідальний за випуск: *Олександр Добош (начальник Видавничого відділу ЗУІ ім. Ф.Ракоці II)*

Друк літературно-художнього видання здійснено за підтримки
Угорської академічної ради Закарпаття.

Видавництво: Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II (адреса: пл. Кошута 6, м. Берегове, 90202. Електронна пошта: foiskola@kmf.uz.ua; kiado@kmf.uz.ua)

Друк: ТОВ «РІК-У» (адреса: вул. Карпатської України 36, м. Ужгород, 88006. Електронна пошта: print@rik.com.ua)

ISBN 978-617-8143-23-7 (палітурка)

ISBN 978-617-8143-24-4 (PDF)

© Володимир Баняс-молодший, 2024
© ЗУІ ім. ФЕРЕНЦА РАКОЦІ II, 2024

ОДЕЛЕТТИ ДЛЯ ХИМЕР

ТРИ ПОЕТИЧНІ ЦИКЛИ ЖЕРАРА ДЕ НЕРВАЛЯ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ ВОЛОДИМИРА БАНЯСА

Письменник, поет, драматург і перекладач Жерар де Нерваль (справжнє прізвище – Лабрюні) народився в Парижі 22 травня 1808 р. Єдиний син військовослужбовця армії Наполеона, майбутній митець пізнав самотність життя без рідні: його мати померла, коли Жерарові було всього два роки, а з батьком, унаслідок частої відсутності останнього, він так і не зблизився. Раннє дитинство автор «Аврелії» провів у дядька по материній лінії в області Валуа, хоча вже у шестирічному віці, за ініціати-ви батька, перебрався до Парижа, де згодом вступив до коледжу Карла Великого, що дав ґрунтовну освіту, знання багатьох (у т.ч. східних) іноземних мов і дружбу з таким представником французького романтизму, як Т. Готье (1811–1872 рр.), із яким Нерваль мав теплі стосунки до кінця свого недовго-го життєвого шляху.

Наприкінці 1820-х він опублікував дебютну збірку віршів: головною темою, котра проходить крізь неї, є особа Наполеона Бонапарта. Наступні кілька років Нерваль продовжує працювати у тому ж ключі: пише оду, де основним є соціальний

мотив, із радістю сприймає Липневу революцію, переживає крах надій, нею породжених. Загалом цей період його віршованої творчості позначений учнівством.

Незадовго до революції ім'я Нерваль гучно прогрімало у французькій літературі. Вже після закінчення коледжу він випустив книжку, на якій було написано: «Фауст, трагедія Гете, повний переклад у прозі та віршах» (тут доцільно зауважити, що це була тільки перша частина твору — другої в надрукованому вигляді на той момент і в оригіналі не існувало). Цей переклад шедевра німецького письменника посьогодні вважається у Франції еталоном, і саме він відчинив перед його молодим автором двері у паризьке літературне товариство. Через рік після «Фауста» він видає перші п'єси, котрі, проте, поставлені не були; знайомиться з лідером місцевих романтиків В. Гюго, а також іншими літераторами й художниками (з-поміж них — С. Нантейль, Е. Доверія), із якими організовує гурток «Малий Сенакль» — як наслідування «великого» «Сенакля» Гюго.

Стосунки поета з мистецьким процесом охарактеризував вітчизняний літературознавець Д. Наливайко, за словами якого, Нерваль «довго й важко входив у велику літературу. За життя, сповненого справжнього, без награвання та пози, трагі-

зму, він був відомий у літературних колах Парижа, в ньому бачили цікавого, але далеко не першорядного письменника. Осягнення його творчості відбулося вже після смерті митця».

Від середини 1830-х Нерваль остаточно відмовляється від кар'єри медика, до якої його готував батько. Щоб якось прожити (мистецтво не приносило бажаних заробітків), улаштується в типографію, а згодом тимчасово до нотаріуса. Отримавши невеликий спадок од померлого родича матері, він майже одразу здійснює подорож до Італії, після повернення з якої створює журнал «Світ драматичний». Після того, як часопис припинив існувати, поглинувши всі заощадження Нерваля, він починає співробітництво з літературними й театральними журналами, ведучи життя, загалом типово для представників тогочасної б'югеми: вдень — напружена праця, вночі — веселий відпочинок у колі друзів. 1853 р. письменник випустив книжку *Petits châteaux de Bohême* («Маленькі замки б'югеми»), де описав цей час. Частиною книжки є цикл *Odelettes* («Оделетти», «Маленькі оди»), де автор постає перед читачем уже в цілком зрілому поетичному вигляді.

Але 1841 р. у життя Нерваля вривається болісне психічне захворювання — стається перший напад, і його поміщають до лікарні. До смерті на-

пади повторювалися неодноразово, їх очікування та страх перед ними дуже складно переживалися митцем, а перебування в лікарні стало для нього звичним. Єдиним його другом у цей період був згадуваний Готье, а єдиною відрадою — подорожі. Одна така, здійснена на початку 1840-х на Далекий Схід, стала предметом зображення у двотомній книжці під заголовком *Le Voyage en Orient* («Подорож на Схід»), яка вийшла друком 1851 р. На жаль, недуга виявилася сильнішою: 26 січня 1855 р. Нерваль покінчив життя самогубством, повісившись на одній із вулиць Парижа...

Літературна спадщина цього митця обширна. Він робив спроби знайти себе у різних жанрах, а головні прозові та ліричні твори увійшли до двох збірок, які отримали назви *Les Illuminés* («Ілюмінати», 1852 р.) та *Les Filles du Feu* («Доньки вогню», 1854 р.). Друга з них містить основний поетичний цикл Нерваля — *Les Chimères* («Химери»).

Вже по смерті митця були знайдені й опубліковані вірші, що їх об'єднали під заголовком *Autres Chimères* («Інші Химери»). Загальновизнаного датування цих текстів немає, однак більшість дослідників схиляється до думки, що їхнє створення передувало «основним» «Химерам».

У нашому виданні запропоновано дослівний переклад українською мовою трьох основних вір-

шованих циклів французького митця. Причому два з них — «Оделетти» й «Інші Химери» — українською досі не перекладалися.

Аніко БЕРЕГСАСІ

CONTENU / ЗМІСТ

ОДЕЛЕТТИ ДЛЯ ХИМЕР

Три поетичні цикли Жерара де Нерваля
в українському перекладі Володимира Баняса

(Аніко Бергсасі)..... 5

ODELETTES 11

ОДЕЛЕТТИ 11

Avril 12

Квітень 13

Chanson gothique..... 14

Готична пісня 15

Chœur d'amour 16

Хор кохання 17

Dans les bois..... 18

В лісах 19

Espagne 20

Іспанія 21

Fantaisie..... 22

Фантазія 23

Gaieté..... 24

Веселоці 25

La cousine 26

Кузина 27

La grand'mere.....	28
Бабуся	29
La sérénade	30
Серенада.....	31
Le coucher du soleil	32
Захід сонця	33
Le point noir.....	34
Чорна п'ятка.....	35
Le relais	36
Заміна коней	37
Le Réveil en voiture	38
Пробудження у візочку	39
Les Cydalises	40
Сидалізи	41
Les papillons.....	42
Метелики	43
Ni bonjour ni bonsoir.....	50
Nobles et valets.....	50
Ні добридень, ні добривечір	51
Дворяни і лакеї	51
Notre-Dame de Paris.....	52
Собор Паризької Богоматері	53
Pensée de Byron	54
Роздуми про Байрона.....	55

Politique.....	58
Політика.....	59
Une allée du Luxembourg.....	60
Алея Люксембурзького парку.....	61
Une amoureuse flamme.....	62
Закохане полум'я.....	63
LES CHIMÈRES.....	67
ХИМЕРИ.....	67
El Desdichado.....	68
El Desdichado.....	69
Myrtho.....	70
Мирто.....	71
Horus.....	72
Гор.....	73
Antéros.....	74
Антерос.....	75
Delfica.....	76
Дельфіка.....	77
Artémis.....	78
Артеміда.....	79
Le Christ aux Oliviers.....	80
Христос на Оливній горі.....	81
Vers dorés.....	88
Золоті рядки.....	89

AUTRES CHIMÈRES.....	91
ІНШІ ХИМЕРИ	91
La Tête armée.....	92
Озброєна голова	93
À Hélène de Mecklembourg.....	94
До Єлени Меклембурзької	95
À Madame Sand.....	96
До пані Санд	97
À Madame Ida Dumas.....	98
До пані Іди Дюма	99
Érythrée.....	100
Еритрея	101

УДК 821.133.1-1=133.1=161.2

О 41

Оделетти для Химер. Три поетичні цикли Жерара де Нерваля в українському перекладі Володимира Баняса. Літературно-художнє видання (Збірка віршів із перекладами для вивчення світової літератури ХІХ століття) Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці ІІ / Вибирав та перекладав цикли віршів: Володимир Баняс-молодший. Берегове: ЗУІ ім. Ференца Ракоці ІІ, 2024. 108 с. (французькою та українською мовами)

ISBN 978-617-8143-23-7 (палітурка)

ISBN 978-617-8143-24-4 (PDF)

У сучасному літературознавстві Франції жодного автора ХІХ століття не досліджують у такому обсязі, як Жерара де Нерваля. Українське нервалезнавство тільки набирає обертів, символом чого є ця книжка: тут зібрані переклади поезій митця, натомість його прозовий доробок іще чекає свого дослідника. Це літературно-художнє видання може бути використане, як збірка віршів із перекладами для вивчення світової літератури ХІХ століття.

Літературно-художнє видання

ОДЕЛЕТТИ ДЛЯ ХИМЕР

Три поетичні цикли Жерара де Нерваля
в українському перекладі Володимира Баняса

Збірка віршів із перекладами для вивчення світової літератури XIX століття
2024 р.

*Рекомендовано до видання у друкованій та електронній формі (PDF)
рішенням Вченої ради Закарпатського угорського інституту
імені Ференца Ракоці II (протокол №4 від «25» квітня 2024 року)*

Підготовлено до видання Видавничим відділом
спільно з кафедрою філології ЗУІ ім. Ф.Ракоці II

Вибрав та перекладав цикли віршів:

Володимир Баняс-молодший

Наукові консультанти та рецензенти:

*Наталія Баняс, кандидат філологічних наук, доцент кафедри філології
Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II*

Дмитро Наливайко, доктор філологічних наук, професор, академік НАН
України, завідувач відділу компаративістики Інституту літератури
імені Тараса Шевченка НАН України

Чернетковий варіант перекладу циклу віршів «Оделетти»:

Володимир Баняс-старший

Технічне редагування: *Вільмош Газдаг та Олександр Добош*

Верстка та підготовка до друку: *Вільмош Газдаг та Сільвестер Ферку*

Підготовка до видання у електронній формі (PDF): *Вієн Товт*

Коректура: *Володимир Баняс-молодший*

Дизайн обкладинки: *Вільмош Газдаг, Вієн Товт та Сільвестер Ферку*. В оформленні

обкладинки використано скульптуру Олександра Віговського

УДК: *Бібліотека ім. Опаці Черч Яноша при ЗУІ ім. Ф.Ракоці II*

Відповідальний за випуск: *Олександр Добош (начальник Видавничого відділу ЗУІ ім.
Ф.Ракоці II)*

Друк літературно-художнього видання здійснено за підтримки

Угорської академічної ради Закарпаття.

Видавництво: Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II

(адреса: пл. Кошута 6, м. Берегове, 90202. Електронна пошта: foiskola@kmf.uz.ua;
kiado@kmf.uz.ua) *Свідчення про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
видавців, виготовлювачів і розповсюдників видавничої продукції Серія ДК 7637 від 19 липня
2022 року*

Друк: ТОВ «РІК-У» (адреса: вул. Карпатської України 36, м. Ужгород, 88006.
Електронна пошта: print@rik.com.ua) *Свідчення про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготовників і розповсюдників видавничої продукції Серія
ДК 5040 від 21 січня 2016 року*

Підписано до друку 21.10.2024. Шрифт «Garamond». Папір офсетний, щільністю 80 г/м².

Друк офсетний. Ум. друк. арк. 4,4. Формат 70x100/32. Замовл. №215К. Тираж 150.

У сучасному літературознавстві Франції жодного автора XIX століття не досліджують у такому обсязі, як Жерара де Нерваля. Українське нервалезнавство тільки набирає обертів, символом чого є ця книжка: тут зібрані переклади поезій митця, натомість його прозовий доробок іще чекає свого дослідника. Це літературно-художнє видання може бути використане, як збірка віршів із перекладами для вивчення світової літератури XIX століття.

ISBN 978-617-8143-23-7

9 786178 143237